

BÂTİRKÂNİ

(الباطرقاني)

Ebû Bekr Ahmed b. el-Fazl
b. Muhammed b. Ahmed el-Bâtîrkânî
(ö. 460/1068)

Kıraat âlimi ve muhaddis.

372'de (982) İsfahan'ın Bâtîrkân köyünde doğdu. Kıraat ilmini muhtelif rivayetleriyle Ebû'l-Fazl Muhammed b. Ca'fer el-Huzâî ve Muhammed b. Abdülazîz el-Kisâî'den öğrendi. Ebû Abdullah ibn Mende, Dârekutnî'nin talebesi Muhammed b. İbrâhîm b. Ahmed, Abdülazîz b. Ebû Bekir Muhammed et-Temîmî, Muhammed b. İbrâhîm el-Yezdî, Ebû Müslim ibn Şehdel el-İsfahânî ve Ahmed b. Yûsuf es-Sakafî de onun diğer hocaları arasında zikredilir. Ebû'l-Kâsım el-Hüzelî ile Ebû Ali el-Haddâd ise arz* yolu ile kendisinden kıraat okumuşlardır. Ondan hadis rivayet edenler arasında Ebû Muhammed Abdülazîz b. Muhammed en-Nahşebî, Ebû Ali Hasan b. Ali el-Vahşî ve Ebû Abdullah Muhammed b. Abdülvâhid ed-Dekkâk gibi o devrin hadis hâfızları da vardır.

Ebû Zekeriyâ ibn Mende onun pek çok hocadan hadis öğrenip birçok talebeye hadis rivayet ettiğini belirtmekte ve başka konularla uğraşmayıp yalnız hadis ve kıraat tedrisiyle yetinseydi daha faydalı olacaktı demektedir. Öğrencisi Dekkâk da İsfahan'da Kur'an ve kıraat ilimleriyle hadis sahasında ondan daha muhtevalı bir âlim görmediğini beyan etmektedir. Bâtîrkânî İsfahan'da Câmî-i Kebîr'de uzun yıllar imamlık yaptı ve 22 Safer 460 (1 Ocak 1068) tarihinde orada vefat etti.

Eserleri. Kendi güzel hattı ile muhtelif eserler yazdığı anlaşılan Ebû Bekir el-Bâtîrkânî'nin kıraate dair *Kitâbü's-Şevâz* ve *Tabakâtü'l-kurrâ*' diye de bilinen *el-Medhal ilâ ma'rifeti esânîdî'l-kurrâ'ât ve mecmû'ir-rivâyât* adlı eserleri ile *Şahîh-i Buḥârî*'deki hadisleri müsned* tertibine koyduğu bir kitabı vardır. Hadislerin metinlerini *Şahîh-i Buḥârî*'den alıp ona kendi senedlerini ilâve ettiği benzerine pek rastlanmayan bu çalışması yadigarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 41; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ*, IV, 100-102; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ* (Beşşâr), I, 424-426; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVIII, 182-183; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 288; İbnü'l-Cezerî, *Ġâyetü'n-nihâye*, I, 96-97; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 308; *İzâhu'l-meknûn*, II, 79.

EMİN IŞIK

BATİHA

(الباطحة)

Güney Irak'ta
Kûfe, Vâsıt ve Basra arasında
Fırat ile Dicle nehirlerinin
meydana getirdiği bataklık bölge.

Güney Mezopotamya'nın çok eski devirlerden beri bataklık olduğu Asur çivi yazılı metinlerden anlaşılmaktadır. Bu metinlerde bahsedilen bölge için "agamme" (bataklık) ve "apparaté" (kamuşluk) tabirleri kullanılmaktadır. Asurlular devrinde güneyde Muḥammere'den kuzeyde Kurna ve doğuda Kârûn nehrinin ötesine kadar uzanan bölgenin geniş bataklıkla kaplı olduğu anlaşılmakta ve hatta Asur krallarının bu bölge halkıyla savaştığını tasvir eden kabartmalar bulunmaktadır. Bölge Grek ve Roma kaynaklarında Batîha, Limue ve Chaldaicus Lacus şeklinde geçmektedir. Hatta bu bataklıkların genişliğinin 128 km. olduğunu ileri süren müellifler vardır. Diğer taraftan antik kaynaklarda geçen Poludes ismi yanında Diotahi ismi bulunmaktadır ki bunun Biotahi (Batâih) olması kuvvetle muhtemeldir.

Batîha'nın (çoğulu Batâih) ne zaman oluştuğu hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber Arap coğrafyacıları Sâsânîler devrinde meydana geldiğini kabul ederler. Fakat bu görüşün gerçekte bir ilgisi yoktur. Belgelerden bataklıkların çok daha önce, hatta jeolojik devirlerde oluştuğu anlaşılmaktadır.

Bataklıkların kurutulması tarım arazisi haline getirilmesi için çok eski devirlerden itibaren çalışmalar yapılmıştır. Kurulan setler şiddetli seller sebebiyle yıkılıyor ve yeniden bataklıklar meydana geliyordu. Sâsânî hükümdarları çeşitli devirlerde setler yaptırılmalarına ve

kanallar açtırmalarına rağmen uzun vadeli bir sonuç elde edemediler. Meselâ 627 yılında Fırat ve Dicle nehirleri aynı zamanda taşmış, setler yıkılmış ve her taraf bataklık ve göl haline gelmiştir.

Batîha Hz. Ömer devrinde Kâdisiye Savaşı'ndan (636) sonra İslâm devletinin topraklarına katılmıştır. İlk halifeler zamanında bölgenin ıslahı ile ilgili bir çabanın varlığından söz edilemez. Emevî Halifesi Muâviye'nin haraç memuru olarak görevlendirdiği Abdullah b. Derrâc bataklıkların bir kısmını kurutarak tarıma elverişli arazi haline getirmiş ve kaynakların verdiği bilgiye göre bu arazide yılda 5 milyon dirhem gelir elde etmiştir.

Emevî halifelerinden Abdülmelik b. Mervân ve I. Velîd'in Irak umumi valisi olan Haccâc b. Yûsuf, iç karışıklıkların bastırılmasından sonra imar ve zirâ faaliyetlere girişmiştir. Önce Irak eyaletlerine yeni bir merkez olarak Batîha'nın kuzeydoğu ucunda Vâsıt şehrini kurdu. Bu arada sel baskınlarını önlemek ve Batâih'in kuzeyindeki araziye sulamak gayesiyle Nil ve Zâbî kanallarını açtırdı. Hindistan'dan getirilmiş olan Zutlar'ı (Catar) manda sürüleriyle bu bölgeye yerleştirdi. Bataklıkların kurutulması bölgenin ziraata açılması hususunda çalışan diğer bir vali de Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'dir. Onun zamanında, Haccâc'ın hizmetinde çalışmış olan mühendis Hassân en-Nabatî sayesinde geniş bataklık alanlar kurutuldu ve vali geniş arazilerin sahibi oldu. Hâlid'in açtırmış olduğu Rummân ve Mübârek kanalları araziyi ıslah çalışmalarının önemli parçalarıdır.

Abbâsîler döneminde Batâih bölgesinin ıslahı hususunda Emevîler devrindeki çalışmalara benzer faaliyetler pek görülmez. Bunun sonucu olarak bataklıkların genişlediği anlaşılmaktadır. İçinden kolay kolay geçilememesi sebebiyle Batîha her devirde haydutların, âsilerin sığınağı oluyor ve devletin başına büyük galeler açıyordu. Emîn ile Me'mûn arasındaki iktidar mücadelesi, Me'mûn'un halife olmasından sonra da Merv'de kalmaması devlet otoritesinin zayıflamasına ve isyanların çıkmasına sebep olmuştur. Haccâc tarafından Batâih'e yerleştirilen Zutlar, zamanla nüfuslarının artması ve bazı grupların katılmasıyla iyice kuvvetlenmişler ve çapulculuğa başlamışlardı. Özellikle nehir yoluyla Bağdat'a giden zahire ve eşyayı yağmıyorlardı. Me'mûn bunlar üzerine kuvvetler gönderdiyse de karışıklıkları ortadan kaldıramadı. Hatta bunlar Mu'tasım halife olduğu zaman

Batîha

